

liefde (datgene waar mensen soms toch van dromen) aan heel veel moeite. Maar bij een kind is dat niet zo. Dat lijkt gewoon uit de biologie voort te vloeien, als een cadeau. Maar bij andere mensen denk je daar wel twee keer over na.

H: Vind je dat ook van de kunst? Dat liefde daar ook altijd met inspanning gepaard moet gaan?

J: Nee, dat denk ik niet. Maar we hebben wel al gezegd dat je, als je iets wilt meemaken, zelf een stap moet zetten. In een relatie is dat hetzelfde. Af en toe moet je die stap zetten die nodig is om ze mogelijk te maken. Of je doet dat niet en je ziet wat er van komt. En dan heb ik het nog niet over liefde voor de wereld, waarin mensen een dak boven hun hoofd hebben en te eten hebben, dat kost nog veel meer moeite.

H: Maar misschien verandert die liefde voor een kind ook wel met de leeftijd?

J: Dat zou kunnen, dat de onvoorwaardelijkheid te maken heeft met de kwetsbaarheid, met de weerloosheid van het kind. Heb jij een definitie van de liefde? Een definitie die simpel is?

H: Nee, ik denk dat liefde helemaal niet simpel is.

J: Dat zou dan misschien de definitie kunnen zijn.

H: Eigenlijk zou de essentie van liefde moeten zijn dat je er niks voor hoeft te doen maar dat ze er onvoorwaardelijk is. Dat je ze niet moet verdienen, dat je je niet moet uitsloven om ze in stand te houden, maar dat ze er gewoon is. Je moet in de wereld overal voor werken. Alles wat je hebt, moet je verdienen. Je moet het waard zijn. Voor mij is de essentie van de liefde dat ze er 'is'.

J: Het zorgen voor mekaar is het moeilijkste omdat je niet goed weet wat dat inhoudt. Je gaat ervan uit dat je dat van mekaar weet maar eigenlijk ben je heel erg met jezelf bezig. Ik ben nu 55 en ik denk dat mijn antennes om aan te voelen wat iemand anders wil eigenlijk nog altijd onderontwikkeld zijn. En dan ben je al snel geneigd om te doen voor iemand anders wat jij eigenlijk zelf wilt.

H: Eigenlijk ben je heel erg bezig met wat jij wilt en wat je gedaan wilt krijgen.

J: Als je in een machtsverhouding zit, zoals tussen vader en kind of werkgever en werknemer, als je in een hiërarchie zit, dan zit het allemaal wat makkelijker. Omdat wat jij wilt veel duidelijker omschreven is.

H: En de manier van omgaan met mekaar is dan ook veel helderder.

J: Is de liefde dan moeilijker geworden doordat man en vrouw steeds meer op dezelfde basis zijn gaan communiceren?

H: Voor mannen wel, denk ik. Maar voor vrouwen niet.

J: Niet? Ik bedoel omdat de duidelijkheid van geven en nemen is weggevalen. Ik zorg voor dit en jij voor dat. Die hiërarchie schept helderheid.

H: Een open houding om te weten te komen wie die ander is, lijkt mij daarin heel belangrijk in de plaats van enkel te weten wat jij wilt. En om ook niet te vervallen in een ruileconomie waarin ik iets voor jou doe als jij eerst iets voor mij hebt gedaan. Echte liefde is belangeloos, maar dat kan eigenlijk helemaal niet.

Want hoe hou je dat boeiend? Je bent natuurlijk gewoon bang om alleen te zijn, maar langs de andere kant ben je huiverig voor de saaiheid van een doordeweekse relatie. Terwijl het misschien net wel bij de liefde hoort dat je de lelijkheid en saaiheid van de ander aanvaardt en ook verlangt dat die ander dat voor jou doet.

J: Ja, en dat je verandering toestaat in die verhouding. Verliefdheid is vaak heel dominant. Dat wil je voor altijd. Maar alles is altijd in beweging, in volle verandering. En die verandering vraagt een grote aandacht van mekaar, om die te kunnen volgen en te accepteren.

En dat kan gaan over heel concrete dingen. Zondag kuisen en zien hoe iedereen door het huis beweegt, samen met onze dochter en dat iedereen zijn plek weet in dat kleine machientje dat zijn gang gaat, en dat het goed is. Ik kon in ons huis het best schrijven als de andere twee thuis waren. Dat is een soort gezelligheid die je kan maken met mekaar.

